

3 (Sem-5/CBCS) SKT-HC 1

2022

SANSKRIT

(Honours)

Paper : SKT-HC-5016

(Vedic Literature)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(Samhitā and Brāhmaṇa)

(Marks : 30)

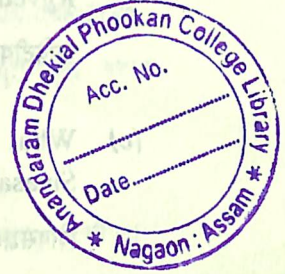
1. Answer the following questions in brief (any four) :

1×4=4

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम् (किमपि चतुष्टयम्) —

- (a) Who is the deity (देवता) of the Agnisūkta of the *Rgveda* (Rv., 1.1)?

ऋग्वेदीय-अग्निसूक्तस्य (ऋ.वे., 1.1) देवता कोऽस्ति?

(b) Who is the seer (ऋषि) of the Akṣasūkta of the R̥gveda (Rv., 10.34)?

ऋग्वेदीय-अक्षसूक्तस्य (ऋ.वे., 10.34) ऋषिः कोऽस्ति?

(c) What is the metre (छन्दस्) of the Sivasamkalpasūkta?

शिवसङ्कल्पसूक्तस्य छन्दः किमस्ति?

(d) How many Mantras are there in the Uṣassūkta of the R̥gveda (Rv., 3.61)?

ऋग्वेदीय-उषःसूक्ते (ऋ.वे., 3.61) कति मन्त्राः सन्ति?

(e) What is the case-ending in the word 'मनवे' in "मनवे ह वै प्रातः ..."??

"मनवे ह वै प्रातः ..." इत्यत्र 'मनवे' इत्यस्मिन् पदे का विभक्तिः?

(f) What is the root in the word 'आपेदे'?

'आपेदे' इत्यस्मिन् पदे धातुः कोऽस्ति?

2. Answer the following (any three) :

2×3=6

निम्नोल्लिखितानाम् उत्तरं देयम् (किमपि त्रितयम्) —

(a) Write a grammatical note on 'पूर्वेभिः'.

'पूर्वेभिः' इति पदस्य वैयाकरणिकी टिप्पणी देया।

(b) Write the meaning of the term 'कविक्रतुः' in "अग्निर्होता कविक्रतुः" as given by Sāyaṇācārya.

"अग्निर्होता कविक्रतुः" इत्यत्र 'कविक्रतुः' इति पदस्य सायणदिशा अर्थो देयः।

(c) Disjoin the word 'जागृविर्मह्यमच्छान्'.

'जागृविर्मह्यमच्छान्' इति पदस्य सन्धिविच्छेदः करणीयः।

(d) Write a grammatical note on 'उवाच'.

'उवाच' इति पदस्य वैयाकरणिकी टिप्पणी देया।

(e) "स हि ज्येष्ठं वर्धते ..."

Who is referred to as 'स' here?

इत्यत्र 'स' इति पदेन क उल्लिख्यते?

3. Explain, in Sanskrit, any two of the following Mantras, mentioning the ऋषि, the छन्दस् and the देवता in each case : 5×2=10

ऋषिच्छन्दोदेवतानिरूपणपूर्वकं निम्नोल्लिखितानां द्वयोः मन्त्रयोः व्याख्या कार्या संस्कृतभाषया—

(a) अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्।
होतारं रत्नधातमम्॥

(b) स नः पितेव सूनवेऽग्रे सुपायनो भव।
सर्वस्वा नः स्वस्तये॥

- (c) उषो वाजैन वाजिनि प्रचैताः
स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनि।
पुराणो देवि युवतिः पुरंधि-
रनु व्रतं चरसि विश्ववारे॥
- (d) न मा मिमेथ न जिहीळ एषा
शिवा सखिभ्य उत महमासीत्।
अक्षस्याहमेकपरस्य हेतो-
रनुव्रतामप जायामरोधम्॥
- (e) अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः।
जाया पत्ये मधुमती वाचं वदतु शान्तिवाम्॥

4. (a) Write a note on the contents of the Bhūmisūkta as you find in the prescribed Atharvavedic text (Av., 12.1-12).

अथर्ववेदीयभूमिसूक्तस्य (अ.वे., 12.1-12) पाठ्यांशगत-
विषयवस्तु अवलम्ब्य एकम् आलोचनं प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

- (b) Narrate, in simple Sanskrit, the story contained in the 'Manumatsyakathā' of the Śatapathabrāhmaṇa.

शतपथब्राह्मणानुसारं मनुमत्स्यकथायां निहितमाख्यानं
सरलसुरगिरा प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

- (c) Discuss how the goddess Uṣas is eulogised in your prescribed R̥gvedic text.

ऋग्वेदीयपाठ्यगते उषःसूक्ते देवी उषाः कथं स्तूयते
तदालोच्यताम्।

Or / अथवा

- (d) Discuss the significance of the R̥gvedic Akṣasūkta in your own words.

ऋग्वेदीयाक्षसूक्तस्य तात्पर्यं किमस्ति तत् स्वीयभाषया
आलोच्यताम्।

UNIT—II

(Vedic Grammar)

(Marks : 20)

5. Answer the following questions in brief (any three) : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम् (किमपि
त्रितयम्) —

- (a) Which sign is given to mean a स्वरितस्वर in the R̥gveda?

ऋग्वेदे स्वरितस्वरबोधकं चिह्नं किमस्ति?

- (b) What is the definition of the अनुदात्तस्वर?

अनुदात्तस्वरस्य सूत्रं किमस्ति?

(6)

(c) Give an example of the rule 'तिङ्ङितिङः'.

'तिङ्ङितिङः' इति सूत्रस्य एकम् उदाहरणं देयम्।

(d) What is the optional Vedic word for 'विश्वानि'?

'विश्वानि' इति पदस्य वैदिकं वैकल्पिकं पदं किमस्ति?

(e) By which rule is the word 'देवेभिः' formed?

केन सूत्रेण 'देवेभिः' इति पदं निष्पाद्यते?

(f) The word 'अक्षासः' is formed by which of the following rules—'आज्जसेरसुक्' or 'बहुलं छन्दसि'?

'अक्षासः' इति पदसिद्धये सूत्रमस्ति 'आज्जसेरसुक्' 'बहुलं छन्दसि' वा?

6. Answer the following :

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्—

(a) For 'जीवितुम्' what optional word is found in the Vedic language? What is the rule for the formation of that word?

'जीवितुम्' इति पदस्य वैदिकं वैकल्पिकं रूपं किमस्ति? तत्पदं केन सूत्रेण सिद्ध्यते?

Or / अथवा

(b) Give an example of the rule 'लिङ्ग्ये लेट्'.

'लिङ्ग्ये लेट्' इति सूत्रस्य उदाहरणं देयम्।

(7)

Or / अथवा

(c) What is the Vedic optional form of 'स्ना + क्त्वाच्'?

'स्ना + क्त्वाच्' इत्यस्य वैदिकं वैकल्पिकं रूपं किमस्ति?

7. (a) Write a short note on the use of infinitives in the Vedas.

5

वेदेषु तुमर्थकप्रत्ययाः इति विषयः संक्षेपेण उपस्थाप्यताम्।

Or / अथवा

(b) Write a short note on the peculiarities of Vedic declension.

वेदेषु शब्दरूपविषयकानि वैशिष्ट्यानि संक्षेपेण निरूप्यन्ताम्।

8. (a) Discuss, in detail, the peculiarities of Vedic words ending in Ktvācpratyaya.

10

वेदेषु क्त्वाच्प्रत्ययान्तानां पदानां वैशिष्ट्यानि विवादं आलोच्यन्ताम्।

Or / अथवा

(b) Write a note on the use of Vedic Subjunctive.

वेदेषु लेट्लकारः इति विषयमवलम्ब्य एका टिप्पणी लेखनीया।

(8)

UNIT—III

(*Muṇḍakopaniṣad*)

(Marks : 30)

9. Answer the following questions in brief (any three) : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम् (किमपि त्रितयम्)——

- (a) To which Veda does the *Muṇḍakopaniṣad* belong?

कस्य वेदस्य अन्तर्गताऽस्ति 'मुण्डकोपनिषद्'?

- (b) Who taught Brahmanvidyā to Atharva?

अथर्वाय ब्रह्मविद्या केन प्रोक्ता आसीत्?

- (c) Who was the father of शौनक?

शौनकस्य पितुर्नाम किमासीत्?

- (d) What is the meaning of the term 'महाशालः'?

'महाशालः' इति पदस्य कोऽर्थः?

- (e) Disjoin the word 'रूपमन्त्रश्च'.

'रूपमन्त्रश्च' इति पदस्य सन्धिविच्छेदः करणीयः।

(9)

- (f) What is the root in the word 'परिपश्यन्ति'?

'परिपश्यन्ति' इत्यस्मिन् पदे धातुः कोऽस्ति?

10. Answer the following :

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्——

- (a) Name the two Vidyās as discussed in the *Muṇḍakopaniṣad*.

मुण्डकोपनिषदि के ते द्वे विद्ये आलोच्येते?

Or / अथवा

- (b) "तदाज्यभागावन्तरेणाहुतीः प्रतिपादयेत्।"

What is the case-ending in 'आहुतीः' here?

"तदाज्यभागावन्तरेणाहुतीः प्रतिपादयेत्।" इत्यत्र 'आहुतीः' इति पदे का विभक्तिः?

11. Answer the following question :

निम्नोल्लिखितप्रश्नस्य उत्तरं देयम्——

Name the four Vedas and the Vedāṅgas as referred to in the First Muṇḍaka of the *Muṇḍakopaniṣad*.

'मुण्डकोपनिषदः' प्रथममुण्डके चतुर्णां वेदानां वेदाङ्गानां च नामानि उल्लिख्यन्ते। तेषां नामां यथायथं उल्लेखनं करणीयम्।

12. Answer any two of the following questions :

10×2=20

निम्नोल्लिखितेषु प्रश्नेषु द्वयोरुत्तरं देयम्—

(a) Name the Upaniṣads belonging to the *Atharvaveda*. Discuss, in detail, the contents of any one of them.

अथर्ववेदीयोपनिषदां नामानि उल्लिख्यन्ताम्। तासां उपनिषदां मध्ये एकस्याः उपनिषदः विषयवस्तु सविस्तरं निरूप्यताम्।

(b) Explain in detail :

सविस्तरं व्याख्यायताम्—

“तथाक्षरात् सम्भवतीह विश्वम्।”

(c) Explain fully :

सविस्तरं व्याख्येयम्—

प्लवा ह्येते अष्टा यज्ञरूपा

अष्टादशोक्तमवरं येषु कर्म।

एतच्छ्रेयो येऽभिनन्दन्ति मूढा

जरामृत्युं ते पुनरेवापियन्ति॥

(d) Elucidate the following statement :

निम्नोल्लिखितवाक्यस्य आशयो विशदीक्रियताम्—

“अन्धेनैव नीयमाना यथान्धाः।”

★ ★ ★

